

СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Бабаєв В.Ю., к.держ.упр., доцент, доцент кафедри економічної політики та менеджменту, ХарPI НАДУ при Президентові України, м. Харків, Україна

Розвиток аграрного сектора економіки України на інноваційних засадах є необхідною передумовою забезпечення його сталого розвитку, хоча концепції сталого розвитку та інноваційного розвитку аграрного сектора визначають дещо відмінні вектори. У довготривалій перспективі має відбуватися чергування фаз інноваційного прориву та сталого інноваційного розвитку аграрного сектора. Інноваційний порив потребує: проведення значного обсягу науково-дослідних робіт з отриманням нових фундаментальних результатів; правового, організаційного, інституційного та інформаційного впливу органів влади; значних обсягів державної фінансової підтримки; структурних змін в АПК; удосконалення, а іноді, й радикальних змін у системі економічних відносин та ін. Забезпечення сталого інноваційного розвитку потребує значно менше ресурсів як державного, так і приватного секторів, проте не дозволяє досягти значних кількісних та якісних змін в економіці та її аграрному секторі.

На сьогодні в Україні потрібно забезпечити сталий інноваційний розвиток аграрного сектора (який буде базуватись на поліпшуючих продуктових та технологічних інноваціях, формуванні інноваційної інфраструктури та ін.) і створити передумови для інноваційного прориву в середньостроковій або довгостроковій перспективі.

Провідні вітчизняні вчені, зокрема, М.В. Зубець, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук та ін. слушно наголошують на тому, що в Україні слід здійснити перехід від експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економіки, що в агропромисловому виробництві потребує побудови інноваційно-випереджувальної моделі. Базовими чинниками в цьому контексті має стати максимально ефективне використання і розвиток інтелектуального капіталу. Серед магістральних напрямів такої моделі розвитку галузі ці вчені виділяють: відтворення виробничих умов у агропромисловому виробництві і стимулювання науково-технічного прогресу; удосконалення механізму функціонування аграрної науки; формування взаємодії науки, освіти, бізнесу і держави для створення умов інноваційного розвитку аграрного сектора; розбудова цілеспрямованого державно-приватного інноваційного партнерства; створення дієвої інфраструктури національної інноваційної системи [4].

Для введення в дію Національної інноваційно-випереджувальної моделі якісно нового розвитку агропромислового виробництва вчені пропонують: прийняти

концепцію партнерства держави, наукового співтовариства та бізнесу; створити сприятливі умови для здійснення технологічної модернізації підприємств АПК; спрямувати дії влади на створення умов переходу аграрної економіки на інноваційний шлях розвитку; надати розвитку науки пріоритет державної підтримки; створити інфраструктуру генерації наукових знань; визначити ключові пріоритети в аграрній сфері; удосконалити систему фінансування інноваційної діяльності в Україні; підвищити роль регіонів у розвитку інноваційних процесів [3, 4].

Важливим питанням для забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора є визначення пріоритетних напрямків такого розвитку. У законодавстві України одним із 7 пріоритетних стратегічних напрямів інноваційної діяльності на 2011-2021 роки визначено «технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу». Для виконання цього стратегічного (на 10 років) напрямку визначено вісім середньострокових (до 5 років) пріоритетів: розроблення та впровадження технологій адаптивного ґрунтоохоронного землеробства; розроблення та впровадження технологій виробництва, збереження і переробки високоякісної рослинницької продукції; розроблення та впровадження технологій виробництва діагностикумів захворювань рослин, тварин і засобів їх захисту; технологічне оновлення виробництва продукції скотарства та свинарства; розроблення та впровадження технологій створення високопродуктивних альтернативних джерел для отримання пального; розроблення та впровадження новітніх біотехнологій у рослинництві, тваринництві та ветеринарії; розроблення та впровадження технологій виробництва продуктів дитячого та дієтичного харчування [1].

Вчені слушно зазначають, що напрями інноваційного розвитку аграрного сектора економіки визначаються не лише державними потребами в забезпеченні продовольчої, екологічної, енергетичної та інших видів безпеки, а й значною мірою залежать від факторів зовнішнього середовища, від процесів, які відбуваються в світовому соціально-економічному просторі [5].

Аграрна виробнича сфера України за більшістю напрямів діяльності перебуває на перших трьох із шести відомих у світовій практиці укладів техніко-економічного розвитку. П'ята та шоста хвилі техніко-економічного розвитку ґрунтуються на наукових досягненнях у сфері мікробіології, інформатики, біотехнології, генної інженерії, нанотехнологій, штучного інтелекту, нових видів енергії, супутникових технологій та телекомунікацій. Експерти вважають, що пріоритетними напрямками в галузі рослинництва мають бути глибокі дослідження в сфері генетики, молекулярної біології та фізіології культурних рослин і їх диких родичів, біотехнології, розробка прийомів створення культурних рослин із заданими господарськими параметрами, створення генетично модифікованих культур та ін. [2].

Для аграрного сектора економіки України в найближчій перспективі нагальним є створення електронної (віртуальної) відкритої інформаційно-комунікаційно-організаційної інноваційної мережі (або системи забезпечення інноваційних процесів на всіх їх етапах). Така система потребує наукового обґрунтування, розробки та негайного запровадження.

Слід наголосити, що головною метою інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в коротко- та середньостроковій перспективі має бути забезпечення аграрного виробництва надсучасними засобами виробництва, технологіями та методами з метою виготовлення якісної екологічно-чистої та конкурентоспроможної продукції для внутрішнього та зовнішнього ринків. У довгостроковій перспективі головною метою аграрного інноваційного розвитку має бути побудова високотехнологічного наукомісткого агропромислового виробництва спрямованого на створення і реалізацію переважно зовнішнім споживачам інноваційної продукції (зокрема, нових технічних засобів, сортів, порід, технологій, проектів, методів, нових знань та ін.).

Таким чином, стратегічними напрямками інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в Україні, окрім законодавчо визначених пріоритетних, мають бути такі: формування нової аграрної інноваційної системи на засадах мережевої взаємодії, електронно-комунікаційних технологій і кооперативних механізмів взаємодії; створення і розвиток нових мережевих елементів аграрної інноваційної інфраструктури; переорієнтація інноваційного розвитку аграрного сектора не на придбання інноваційної продукції (техніки, технологій, насіння та ін.) нових для ринку України, а на виготовлення власної інноваційної продукції переважно для зовнішнього ринку; залучення сільського населення до участі у дослідженнях, випробуваннях, розробках при створенні інноваційної продукції; розвиток біотехнологій в аграрному виробництві та переробній сфері; поширення органічного виробництва; використання аерокосмічних та роботизованих технологій управління виробничими процесами; використання нових речовин і матеріалів при забезпеченні та обслуговуванні аграрного виробництва; запозичення з подальшим суттєвим вдосконаленням сучасних технологій автоматизованого сільськогосподарського машинобудування та ін.

Список літератури:

1. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки: Постанова Кабінету Міністрів України № 294 від 12 березня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.
2. Зведений прогноз науково - технологічного та інноваційного розвитку України на найближчі 5 років та наступне десятиліття. – К. : Фенікс, 2007. – 152 с.
3. Зубець М.В. Інноваційно - випереджувальна модель якісно нового розвитку агропромислового виробництва / М.В. Зубець, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 3 – 8.
4. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
5. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: монографія / Н.М. Сіренко. – Миколаїв, 2010. – 416 с.